

TRIGODNJA DANICA.

Katolski cerkveni list.

№ 11.

V Četrtik 4. Maliga travna.

1850.

Sternitev cerkvenih obredov in cerkveniga življenja s povernim učenjem v šoli.

De se prelepi cerkveni obredi (Cereemonien) danasne dni ne le kar med tako imenovanimi „omikanimi“, temuè tudi med priprostimi ljudmi veliko premalo obrajtajo, bo med nekterimi še drugimi vzroki, ki jih pa tukaj imenovati ne gre ^{o)}, tudi ta eden izmed nar poglavituših, de se katcheti večdel premalo per povernim podučeni na nje ozirajo. Ne morem se spomniti, de bi bil v vsih osmih solah, èe obrede s. maše izvzamem, le besedico še od kterih drugih obredov slišal; de bi se nam bilo postavim povedalo, kako so vsi obredi z višim, božjim duham navdahnjeni, kako so bogoslovnim resnicam, ktere kakor lupina jedro obdajejo, pristojni in kako se potrebam èloveškiga serca po raznih okoljsinah življenja prelepo priležejo. Tudi v zaèetnih solah per otrocih se večidel premalo na nje ozira. In vender, kje bi bila lepsi perložnost od teh s. reèi govoriti, kakor v solah, bodi si viših ali nižjih! Zakaj brez vse zamude se tukaj lahko poredoma per vsaki resnici razlaga v ktere obrede jo je cerkev tako rekoè poskrila in zakaj? ktere praznike se te ali une resnice spomina in na kako vižo ta spomin obhaja?

Pa ne le kar zato smo to reè tukaj opomnili, ker je podučenje v cerkvenih obredih in cerkv. življenju sploh vsim kristjanam potrebno: ker nas ti obredi vsakiga več ali manj zadevajo in nas spremljujejo od zibeke noter do groba, spoštovati pa tega nikakor ne moremo, èesar po vrednosti ceniti ne vemo: temuè zato posebno smo to reè tukaj v misel vzeli, ker kakor raba pripovest in podob povernimu učenju neko posebno živost in mikavnost in djavno rabnost (praktische Anwendbarkeit) podeli, ravno tako tudi vpletenje cerkvenih obredov itd. na permernih mestih, pazljivost učencev moèno budi, ter jih pelja iz

^{o)} Inter quas causas eam praecipue numeramus, quod sacerdotes non pauci nequaquam ea reverentia, dignitate et gravitate, ut par esset, iis (ritibus) perfunguntur. Quod autem a clericis viliter tractatur, etiam a laicis vile esse censetur. Nota scrip.

njim neprijetnih višav èznuaturnih resnic in nepoèutnih zaumenov (unsinnlicher Begriffe) na lepo njim že znano polje vsakdanjiga življenja. Ako si jim postavim, rojstvo Kristusovo razložil, jih vprašaj: kteri praznik v letu cerkev ta spomin obhaja? Spomni jih na obrede, takrat navadne, ter jim razlezi pomen ponoènic, svitane in velike maše per že svitlim dnevu; razloži jim pomen jaslic na altarji: itd. — Ako si jim razložil nauke od vic, jih spomni na praznik vsih vernih dus. Vprašaj jih, kaksne obrede takrat v cerkvi vidijo in kaj pomenijo postavim: mervtaški oder sred cerkve, èrna barva, luèice na grobih i. t. d. Vprašaj jih, zakaj ta praznik v jeseni, veliko noè pa spomladi obhajamo? Tukaj jim sploh lahko vse obrede per pokopanju navadne razložiš. — Spomni jih tudi od kod to pride, de ljudje tisti dan z neko posebno goreènostjo veliko in dolgo v cerkvah molijo radi več s. maš slišijo in obilniši kakor navadno med uboge delijo? ali ne zato, ker jih živa vera k temu žene, ki uèi, de se dušam v vicah posebno z molitvjo, z daritvo s. maše in z dobrimi deli na pomoè pride? — Kako svitlo se tudi tu kaže tolažni nauk katolske cerkve od občestva Svetnikov (de comunione sanctorum)! —

Te in enake reèi per vsaki perpravni perložnosti otrokam razlagaj: — pripoveduj jim jih, bolj pogosto kakor moreš! Govori pa vselej sam z goreèim sercam in polu sv. nadusenja: tvoje oko naj bo prijazno, tvoje lice ljubeznjivo, tvoj glas mil in rahel. Stori to in vidil boš, kako bojo gosto solzice, iz globokih in svetih občutljejev izviraюще, lepe obrazke tvojih malih učencev rosile! Ljubili te bojo otroci, kakor svojiga lastniga oèeta! — Zraven pa tudi ne pozabi, de pred vsakim praznikom še posebej otroke poprašas, kaj postavim juternji praznik ali godovanje pomeni in per kteri resnici je bilo od njega že govorjenje? Sploh naj bo tvoj skerb, de bojo otroci preden šolo popolnoma zapustijo, od cerkvenih obredov toliko vedili, kolikor je za nje potreba. Posebno morajo se pomen vsih reèi, ki se v farni cerkvi znajdejo, dobro umeti, de ne bo farna cerkev s svojim kinèam in s svojimi s. podobami za nje le mervte, ampak žive

bukve, v katerih bojo zamogli od nedelje do nedelje veliko lepih naukov brati. Bolj kakor boš svoje nauke z otrokam že znanimi rečmi spletal in bolj kakor jih boš v vsakdanje življenje vpletal, rajši te bojo otroci poslušali, več jim boš koristil *). K—.

Sedajni obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstrijsko cesarstvo.

14. Ogersko.

Ogersko se meji proti jutru z Galicijo, Sedmograskim in vojaško mejo; proti poldnevu z ravno to mejo, s Slavonskim in Hrovaškim; proti večeru s Stajerskim, Avstrijskim in Moravskim; in proti polnoci z Moravskim in z Galicijo. Razun poldnevne strani so skorej vse druge meje Ogerskiga z gorami zagrajene, ktere deleč v deželo sežejo. Tu so slovece vodé Donava ali Duna in Tisa. Tisa je silno z ribami napolnjena, teče počasi in pokrije zavoljo svojih nizkih in ravnih bregov per povodnjah na svojih obeh straneh veliko sveta. — Na Ogerskim je skoraj nar veči evropejska ravnina, skozi ktero imenovani dve veliki vodi tečete; ona se od Vajena do Veliciga Varadina, od Husta do Oseka čez 1568 štirjaških (□) milj na širokim in dolgim raztegne. Kakor po ameriškkih ravninah, ki jim Pampas pravijo, prebiva na ti ogerski ravnini malo ljudi, in zunej rusovskiga sveta proti črnemu morju ni nobena dežela tako ljudi prazna, kakor je Ogersko po ti ravnini.

Razun veliko močirja so na Ogerskim 3 velike jezera: Nisidersko (Neusiedler) blizo avstrijske meje 20.000 seznjev dolgo, 3—6000 seznjev široko in 9—13 čevljev globoko. Njegova voda je slana in se večkrat vzdiguje in pada kakor morje. Blatno jezero (Balaton, tudi ogersko morje imenovano) je polno rib in seže 10 milj na dolgim in 3—8000 seznjev na širokim, njegova globorina je v več krajih po 6 seznjev. Voda tega jezera je zdrava, zvečer se peni in meče valove čez breg. — Pališko jezero je dolgo, čez 500 seznjev široko in ima slano vodo. Močirja je na Ogerskim čez 92 □ milj, zlasti okoli Donave, Tise in Drave, in od tod pride, de so nektare strani Ogerskiga za ptujce zlo nezdrave. Tudi je veliko planjav, ki nimajo ne bilke trave ne vode, ampak sam pesek.

Per vsim tim vender ni dežele v Evropi, ki bi bila s tolikimi perdelki in bogastvam od Stvarnika obdarovana, kakor je Ogerska. Nje rudarske jame so tako bogate, de jih le Mejikanske in Peruanske v Ameriki se presežejo. Zlato se dobi v jamah in v pesku mnogih potokov; Kremniško je nar čistejši in zunaj arabskiga nar boljši na svetu. Dalje je v te deželi veliko srebra, kufra (medi) itd.

*) Razlaganje vsih cerkv, praznikov in obredov najdes tudi ob kratkim v „Drohtineh“ 1849 in 1850. — Tudi so bile v I. listu časopisa „Wiener Kirchenzeitung“ t. l. zlo hvaljene bukve, od slavno znaniga g. Dr. M. Terklau spisane pod naslovom: Der Geist des katholischen Kultus. Eine Darstellung der kirchlichen Personen, Orte, Gerathe, Handlungen und Zeiten in ihrem Bezuge auf die katholische Lehre. 2te Aufl. Wien 1850. Braumüller. Časopis perstavi: „Erfahrene Seelsorger und Katecheten sprechen sich allenthalben über die Brauchbarkeit dieses Werkes günstig aus, und in kurzer Zeit war die erste starke Auflage vergriffen.“ Pis.

Zita se pridela na Ogerskim toliko, de je ta dežela drugim to, kar je bila nekđaj Egiptovska za Kanansko. V l. 1842 se ga je bilo perdelalo čez 216 milijonov mernikov. Kdo ne pozna banaške pšenice? Memo toliko družih perdelkov raste na Ogerskim čez 300 sort vina in med temi Tokajsko, ktero vse druge tamkej preseže. Ravno tako je tu veliko sadja in mnoziga lesa, sam Bakoniški hrastov gojzd je čez 12 milj dolg. V družih krajih, zlasti po neizmernih ravninah okoli spodnje Donave, Tise in Marovške vode pa ni druge kurjave, kakor slama, suh gnoj in terstje. Po ravninah, tukaj Puste imenovane, se pasejo velike čede, lepe goveje živine. (po močirnim svetu tudi bivoli), drobnice, konji itd. — Memo toliko družih rib se dobi v Donavi tudi vis (Hausen) clo do 15 centov težak. — Zavoljo tako obilnih in mnogoterih darov, ki jih Ogersko od Boga ima, je peršel znan ogerski pregovor: „Zunaj Ogerskiga ni življenja in ako je življenje, ni tako.“

Koliko ljudi na Ogerskim živi, se ne da na tanko povedati, ker dozđaj tam ni bilo ljudske štetve, kakor drugod. Zunaj Hrovaškiga, Slavonskiga in banaške meje, živi na Ogerskim do 9 milijonov ljudi, pa bi jih lahko še enkrat toliko živelo, ako bi bila ta dežela tako obdelana kakor so druge. Postavim v zgornji Avstrii pride po primeri na 1 □ miljo po 20 vasi, na Ogerskim pa po 3. Res, nektare ogerske vasi imajo po 14—20.000 ljudi, ali to nič ne pomaga, ker pa potlej dan in dan hoda človeškiga stanovanja ni.

Ali tih 9 milijonov ljudi ni od eniga rodu; na Ogerskim so ljudje skorej vsih evropejskih rodov, jezikov in ver. Poglavitni narodi na Ogerskim so:

a) Madžari ali pravi Ogrri, katerih je tu čez 2 milijona in 800.000. Ti prebivajo zlasti v srednjih, ravnih in rodovitnih delih dežele in sežejo proti jutru na Sedmograsko ali Erdeljsko, kjer jih je dalej tudi čez 750.000. Njih jezik je kerpek, doiočen in razpade v 2 narečja, Biharsko in Rabsko. Ta jezik se loči od vsih družih evropejskih in ima mnoge posebnosti. V kanclijah se je po Ogerskim sploh latinski jezik rabil, cesar Jožef II. je hotel nemškiga vsiliti. To je Madžare zbudilo, jeli so toliko bolj svoj domač jezik ceniti in piliti, in kmalo so tirjali, de bi bil njih jezik v kanclije vpeljan. Vladarstvo jim je v to bolj in bolj dovolilo; ali drugi narodi po Ogerskim so bili s tim zdraženi, in tako je to pričkanje zavoljo opravniga jezika k vlaškimu puntu zlo perpomoglo. Nar več si je perzadjal za povzdigo madžarskiga jezika ranjki grof Štefan Szechenyi, ki je bil jel v l. 1825 v deželnim zboru v Prespo-ku prvi madžarsko govoriti namesti latinsko, kakor je bilo prevpisano. Madžari so uraiga života, zlo odkritiga serca, njih nosa nar lie nisim evropejskim perštetu. Njih veliko obrajtanje svojiga rodu stori, de družih narodov ne vidijo radi. Madžarski kmetje so večidel v kožubih in zlo podobni Gavhanskim pastirjem po ameriškkih ravninah ali Pampas.

b) Slovaki v zgornjih bolj goratih krajih proti Moravski in Gališki meji. Tih je do 3 milijone, oni so pridni kmetovavci, veliko od njih si tudi v rudnih jamah kruh služi, drugi ga išejo po svetu kot kupci s platnam ali vežejo lončeno posodo. Ti so nar starejši prebivavci Ogerskiga.

c) Ruteni ali Rusini proti meji jutrove Galicije do 600.000, in z ondotnimi prebivavci eniga rodu in jezika.

d) Slovani proti južni meji čez 1 milijon in

600.000. Ti so: Šokci v Bački županii, Hervati je proti hervaški meji prek Mure in Drave, Slovenci v županijah Eizenburg in Szala proti štajerski meji. Nar večji del tih Slovanov pa so Serbi (tudi Ilirci in Rajci imenovani), ki med Donavo in Tiso in v spodnjih krajih Banata stanujejo. Ti so eno s Serbi v Slavonii in na Turškim. Ravno zdaj so ti avstrijski Serbi dosegli lastno vladarstvo, ki je od ogerskiga popolnoma odločno in ima svoj sedež v banaškem velikim mestu Temesvar. —

e) Nemci do **700.000.** Ti so proti avstrijski in štajerski meji noter do Raba in po več mestih notranje dežele in Banata, sosebno pa v Čipski županii proti Galiciji, kjer jih je čez **41.000.**

f) Valahi ali Romuni. Tih je čez **900.000** in prebivajo sosebno proti jutrovi meji in sežejo v Sedmograško, kjer so nar obilniši narod.

g) Armenci v Novim-Sadu in po Araški, Ugoški in Satmarski županii do **8300.**

h) Judov je do **253.000.** Ti so kakor povsod barantavci in kupci. Nastavljeni so oni po vsi deželi, samo rudarske županije Bars, Sol, Hont in Goemoer so dozdej pravico imele od njih proste biti.

i) Cigani **30—40.000.** Ti so, kakor povsod deželi v pravo nadlogo, oni so skorej edini godci po Ogerskim in Sedmograškim, se vlačijo od eniga do drugiga kraja in prebivajo po leti v revnih sotorih, po zimi v jamah, ki si jih ene čevlje globoko v zemljo naredé in s hosto, maham in rušno pokrijejo. Veliko si je Marija Terezija perzadjala, te vlačugarje v stanovitne delavne prebivavce persiliti, ali večidel zastonj. Še zmiraj se živé nar bolj od beračvanja, vedežvanja in mnogih sleparij in od tatvine. Ne more se reči, de bi oni ktero vero imeli; se ženijo, kjer se jim poljubi, pa vender le med saboj, ne gledajo na noben zadržek sorodvinstva, clo tudi ne na sestro; poroča jih le kak cigan, in mož ženo spodi, kadar hoče. Ni jih viditi moliti, ne per božji službi biti. — Svoje otroke imajo radi, jih pusté do 10. leta večidel brez obleke, in jih zgodej učé krasti, slepariti in postopati. — Šploh vsih Armencov, Judov in Ciganov ima Ogersko do **360.000**

(Dalje sledi.)

Versta Lavantinskih škofov z oziram v Solnograške nadškofe.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

31. Juri III. Stobej žlahtni Palmburg, doma na Pruskim ali Šleskim, popred stolni dekan v Briksini, je bil povzdignjen na Lavantinski stol l. 1584. On je bil mož goreč za katolsko vero, tudi s posebno učenostjo, modrostjo, skušnjo in stanovitnostjo obdarovan. Zategavoljo ga je nadvojvoda potlejsni cesar Ferdinand II. v svojiga skrivniga svetovavca in v poglavarja Notrežno-avstrijskih dežel izvolil. Tudi je on po tega cesarja volji nadvojvodinje Marijo Kristino, Ano in Margareto kot neveste na Sedemgraško, Poljsko in Špansko, nadvojvoda Karlna pa kot škofa v Vratislavo na Šlesko spremil. V svoji škofii si je škof Juri Stobej veliko prizadel ljudstvo in duhovšino od krivovere očistiti in zboljšati; tudi je skerbel za popravo stolne cerkve, škofske palače v Šent-Adreji kot tudi škofijskih gradov in hiš. Premalo se je pa vnetim pastirju zdelo le v svoji škofii krivoverstno odpraviti; njegov veliki namen je bil vse Notrežno-avstrijske dežele, to je Štajersko, Koroško in Krajnsko s

Primorjem vred popolnoma k pravi veri nazaj pripeljati, in za ta namen je iskal tudi nadvojvoda Ferdinanda II. pridobiti, kar mu je tudi po volji šlo. Nadvojvoda se je tedaj pomenil s cesarjem Rudolfam II. in papežem Klemenam VIII., ker je veliko delo zatrenja krivoverstva s svetam škofa Jurja Stobeja pričel. Škof mu je na njegov dopis v posebnim listu odgovoril, je njegov sklep pohvalil in ga s serčnostjo napolniti iskal; zlasti pa je od časa, od pomočkov in pa od kraja, kdaj, kako in kje de je imenitno delo nastopiti obilniši povedal. Kar čas zadene mu je pisal, de je nar bolje precej začeti, in se ne dati ostrašiti; boječnost ne stori nikoli dobriga, z božjo pomočjo pa se kaj dobriga vsaki čas sme začeti. Kar zadene pomočke, sicer prehude ojstrosti ni poterdil, vonder menil, de s krivoverci ni treba premehko ravnati; nar boljši de je, resno povelje dati, de vsakteri naj katolsko vero sprejme, ali pa deželo zapusti; ljudstvo pa de je s pravičnim in skerbnim vladanjem pridobiti. Kar pa začetik dela zadene, je pisal, de ni povsod na enkrat, tudi ne per gospodi, ne per ljudstvu, temuč per luteranskih pridgarjih začeti, in pa tudi ne povsod ob enim, temuč nar popred v Gradcu, potem drugej. Po tem svetu je tudi nadvojvoda Ferdinand ravnal; pregnal je l. 1598 nar popred iz Gradea krivoverske učenike, potem je dal luteranski tempelj zapreti, in je postavil komisijo v popravo verskih zmed. Prednik komisije na severnim bregu Drave je bil Martin Sekovski škof, na južnim pa Tomaz Kren Ljubljanski škof. Ta komisija je v l. 1599 Štajersko očistila, l. 1600 pa je pršla na Koroško. Škofu Martinu so bili na stran dani Janez, grof Ortenburški, deželni poglavar v Gorotanu, Hartmann Cigel, Angel Kostede, Wolfgang Kaltenhaver in pa Kristof Prank, poplavar vojsakov, ki so komisii v pomoč bili. Ta komisija, ko je gorejuje Koroško poravnala bila, je pršla v Velkovec in Grebinj, od tod pa v Volfsberg. Tukej so bili sicer že od l. 1583 Bamberški oskerbniki Janez in Henrik Redvij ojstreje na noge stopili, in protestanskiga pastorja pregnali; pa mestujani so večidel terdovratni per svoji zmoti ostali, ter so po sili v Pajerhofer k luteranski božji službi hodili. Ko je pa verska komisija sem pršla, so bili protestanski mestujani in blezo tudi vsi drugi v krivoveri zapopadeni iz Lavantinske doline pred njo poklicani, in marsikteri izmed njih so bili za denar ali pa s pregnanjem iz dežele strafani. Vonder zdaj ko je resnica pršla, je bilo le stinajst družin v celi dolini, ktere so raji deželo kakor pa krivovero zapustile. Zlasti pa je komisija s Pajerhofensko grajsino, ktere tempelj je bil središe krivoverstva, ojstro ravnala; grad in pastorejvostanovanje s pokopališem vred se na njeno povelje vojsaki razdjali; posestnik te grajsine, Kristof Zibenbirger pa je bil v Celjovec v sodbo poklican. Tudi v Valdenštajnski grajsini je bilo luteranstvo ojstreje prijeto; torej je posestnik Simon Ungnad l. 1609 raji Gorotan zapustil in se je na Šaksonsko preselil. Ravno v tem času je druga komisija z Ljubljanskim škofam Tomazam Krenam desni breg Drave od krivovere očistila. Po vsim tem vonder serca vsih niso bile še popolnoma spreobrnjene; na skrivnim je bilo še dosti nagnjenja h krivoverstvu. Zategavoljo so se potem še večkrat komisije v kraje posiljale, kjer se je krivovera spet kaj vzdigovala; viši pastirji so skerbeli za obilniši podučenje ljudstva, in za boljši izrejo mlade duhovšine; torej so bile duhovš-

nice in šole napravljene, novi klostri časama vstavljeni. Škof Juri Stobej je v ti reči veliko storil, ker je tudi dosti let Lavantinsko škofijo vladal; umrl je namreč se le l. 1618 v Telerberskim bregu poleg Velkovca. V Solnimgradu je l. 1586 Juri zlahtni Kuenburg nadškof postal, pa je drugo leto umrl. Na njegovo mesto l. 1587 je prišel Wolfgang Diterik zlahtni Rajtenav, popred stolni prošt v Bazileji in korar v Solnimgradu. On je v Solnograškim mestu Avgušinarjem in Kapucinarjem klostre dal, de bi bili za podučenje ljudstva bolj delali; v l. 1588 je pa postavo oznanil, po kateri so mogli vsi, kateri se niso hotli katolske vere derzati, deželo zapustiti. Ko se je pa ta nadškof l. 1611 v neki preprič v Bavarskim vojvodam podal, je bil vjet, prisiljen od škofije odstopiti, ter v Solnograškim gradu zapert, kjer je l. 1617 umrl.

32. Leonard II. Gec, doma iz Švabov, je bil popred skrivni svetovavec in dvorni kancelir cesarja Ferdinanda II. in v svojih mlajših letih oženjen. Ko je pa po smerti svoje zene namen storil, v duhovski stan stopiti, si je cesar prizadel, mu korarstvu v Konstancii in v Avgzburgu pridobiti; potem ga je Solnograškemu nadškofu tudi za Lavantinsko škofijo priporočil, za katero je bil Leonard l. 1620 posvečen. Zraven je bil on do l. 1630 deželni poglavar za potrejujo Avstrijo. Tudi je bil prednik verske komisije, ter je za to stran l. 1625 Štajersko in Koroško obhodil in dvakrat v Celjovec prišel. Tukej, kjer je prva komisija l. 1600 50 luteradskih družin izgnati imela, je zadnja l. 1638 le se tri krivoverce našla. V tem času sta bila v zdajnji Lavantinski škofii dva klostra Kapucinarjev vstavljeni, namreč v Celji in v Voflsbergu in sicer oba po prizadevanji cesarja Ferdinanda, kateri se je bil zategavoljo z generalom Kapucinarskiga reda P. Lavrencam pogovoril. Za Celjski kloster je bil l. 1611 stalni kamen položen, in za stroške je previdil cesar sam, ker je zelel po teh minihih krivoverstvu v Celjski okolici konec storiti. Za Voflsberski kloster pa je bil se le l. 1634 stalni kamen vložen; posebni dobrotnik tega klostra je bil Bamberski škof Franc zlahtni Haefeld; cerkev je bila pa l. 1638 končana, in škof Leonard jo je posvetil. L. 1632 se je začel kloster Franciskanarjev v Nazaretu po Ljubljanskim škofu Rajnaldu Skarlki. Umrl je škof Leonard v Gradcu l. 1640. — V Solnimgradu je namesti odstavljeniga Volkanga Diterika l. 1612 Marka Sittik Hohensemki grof, nadškof postal. On je precej l. 1613 začel škofijo krivoverskih ostankov čistiti, se je zategavoljo kapucinarjev kot misijonarjev poslužil, in kjer to ni izdalo, je vojake poslal. Tudi je on v pterjenje katolske vere po deželi šole vpeljal, v Solnimgradu pa gimnazi vstavil, ter ga PP. Benediktinarjem od s. Petra izročil. Tudi je začel ta nadškof Solnograško stolno cerkev zidati. Njegov naslednik Pariz grof Lodronski, ki je l. 1619 nastopil, je gimnazi v vseučeliše povzdignil, tudi novo stolno cerkev dozidal in posvetil. L. 1631 je on per cerkvi Marije Sneznice v Solnimgradu nov kapitel korarjev postavil, kateri bi mu bili svetovavci in pomagavci per cerkvenih opravilih. Pasavski škofje so se v tem času visi oblasti Solnograških škofov zlo odtegnili, brez de bili leti mogli braniti, ker so na Pasavskim stolu večidel škofje iz cesarske hiše bili. — Tridesetletna vojska med katolčani in luterani, ki se je l. 1618 na Českim začela, je potem na Nemeih divjala, in

se se le 1648 končala. Solnograške škofje, tudi Štajerskiga in Koroškiga sploh ni zadela; pa l. 1635 so se zlasti v spodnjim Štajerji vzdignili, ter so posebno nad klostri divjali, ropali, minihne preganjali, kakor v Šiçah, per Novi štifti, v Gornjim gradu; fajmoštra per s. Jurju 65 let stariga moža, so ubili. Le vojaška moč jih je bila v stanu ukrotiti.

(Dalje sledi.)

Bazgled po kersanskim svetu.

Jud Mozes Montefiori iz Angleškiga, kateri je že večkrat v jutranje dežele potoval, de bi Judostvo spet k časti spravil, je od Turškiga cesarja pervoljenje dobil, na gori Sion v Jeruzalemu tempelj sozidati, in več judovskih družin v Palestino vseliti. Ali bo pa več opravil, kakor cesar Julijan, odpadnik, je prav zlo dvomiti. Zgodbe porpovedujejo, de je Julijan hotel prerokbi Jezusovi od večniga razdjanja Jeruzalemskiga tempelja nasprotovati in tempelj spet postaviti; tode potres in ognjene kroglice, ki so iz zemlje perderle, so delo razmetale.

Praga. Dr. August Smetana, vrednik časopisa „Union“ naznani v svojim časopisu, de je nehal katolšk duhoven in ud kneškiga krizanskiga reda biti. Kaj de ga je k temu pripravilo, bo, kakor sam obljubi, ko bo v Pragi obsedni stan nehal, bolj natanko razložil.

Angleško. Med anglikansko (protestansko) duhovšino se je jel nov duh buditi, kateri bi znal njih veliko skorej k materi katolški cerkvi nazaj perpeljati. Sramujejo se, de je kraljica per njih tudi nar viši duhovna oblastnica. Že se vzdigujejo serčni duhovni, kateri terdijo očitno, de v verskih rečeh le cerkev, ne pa kraljica ali skrivno deržavno svetovavstvo keč razsoditi zamore. Denizon, vikar v Castbreet-u, clo pravi, de je angleška cerkev oddelk ene, katolške in apostolske cerkve in ima torej sama (ne deržavno vladarstvo) vse nauke katolške vere.

Špansko. Na Španskim nekersanski duh se zmirej ne počiva. V Madridu so cerkev mihov s. Bazilija v glediše preobrnili. — Mendicabal je v deržavnim zboru 5. Prosenca svotoval, de bi se še druge cerkvene posestva poprodale; vender pa je bil njegov svet od 126 zbornikov zoper 41 zaveržen. — Kako veliko je ondi v nekterih krajih uboštvu cerkve in duhovšine, se iz tega vidi, de je en škof 30 cerkev dal zapreti, ker vina za s. mašo manka. — Sirotnišnico je pa vladarstvo zdeč vender miloserčnim sestram spet izročilo, ker je spoznalo, de je od njih nar bolje oskerbljena.

Maine. Brezlavski korar in pridigar v stolni cerkvi, Dr. Förster, je od Papeža za škofav Maineu izvoljen.

Solnigrad. Kardinal nadškof knez Švareenberg so korarja stolne cerkve, g. Sitter-ja, za svojiga podškofa izvolili in ga bodo čez nekaj dni v škofa posvetili.

Dunaj. Baron Bemer, škof v Velikim Varadinu, ki je za 20 let v težko ječo obsojen, ker je ogerskimu puntu pospeh dajal, je že bil skoz Dunaj v Olomove peljan. Upajo, de bodo Ostrogonski nadškof per cesarji polajsanje štrafinge zaj sprosili. Škof Rudinanski, ki je bil za 6 let obsojen, je toliko milosti dobil, de bo namest šest let v ječi, vse dni svojiga življenja v klostru preživel. Zategavoljo je stopil v kloster rednih korarjev v Klosterneuburgu bliz Dunaja.

Ljubljana. Včeraj je šel častiti misijonar gosp. Mozetič skoz Ljubljano. Iz Lavantinske škofije bo seboj vzal gosp. kaplana Jurja Gostenčnika. Iz Linské škofije se mu bota dva duhovna perdružila. Tudi v Monakovim in v Avgzburgu upa nekeč tovaršev pridobiti.